

ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΛΗΣΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
(19ος αι.)

επίκεντρο

σε μόνο 800 άνδρες, για να καρποῦται ὁ ἴδιος τούς ὑπόλοιπους μισθούς⁴³.

Τόν Δεκέμβριο ὁ Σκαλτσογιάννης, ὁ Κατσικογιάννης, ὁ Τσιγαρίδας, οἱ Κοτσιλαῖοι καί ἄλλοι καπετάνιοι μέ τούς άνδρες τους, καθώς καί ἄγνωστος ἀριθμός ληστῶν, ἤσαν συγκεντρωμένοι στήν περιοχή τῆς Σκουληκαριάς. Σύμφωνα μέ τίς στρατιωτικές καί πολιτικές ἀρχές τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, ἡ συγκέντρωση εἶχε πραγματοποιηθῆ «οὐχί πρὸς σκοπόν ἀποστασίας ἐναντίον τῆς Ὁθωμανικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ἀπλῆς ἀντιπράξεως κατ' αὐτῆς ἐπί σκοπῶ νά ἐκβιάσῃ ταύτην πρὸς πληρωμήν τῶν δεδουλευμένων μισθῶν αὐτῶν καί παραχώρησιν περισσοτέρων ὠφελειῶν»⁴⁴. Στίς 23 Δεκεμβρίου ἀναφέρεται ἡ πρώτη συμπλοκή τῶν συγκεντρωμένων καπετάνιων καί ληστῶν μέ ἀπόσπασμα Ἀλβανῶν τοῦ δερβέναγα στή Σκουληκαριά. Σύμφωνα μέ ἀναφορά τοῦ ἐπάρχου Βάλτου, «οἱ περί τόν Δημήτριον Φ. Σκαλτσογιάννην λησταί ἕως 50, ἀπολυθέντες τῆς ὑπηρεσίας παρά τοῦ Δερβέναγα Σουλεϊμάν Καίκα, συνεκεντρώθησαν εἰς τό χωρίον Σκουληκοκαριά. Ὅτι κατ' αὐτῶν ἐπιτεθέντων τήν 23 τοῦ τρέχοντος τῶν μισθοφόρων τοῦ εἰρημένου Δερβέναγα καί γενομένης συμπλοκῆς ἐν τῷ χωρίῳ διαρκείας ἕξ ὥρας, ἐφονεύθησαν καί ἐπληγώθησαν ἐκ τῶν μισθοφόρων δέκα, ἐνῶ οἱ λησταί ἔμειναν πάντες ἀβλαβεῖς»⁴⁵. Σύντομα ἀκολούθησαν καί ἄλλες ἀψιμαχίες καί συμπλοκές μεταξύ τῶν μισθοφόρων τοῦ δερβέναγα καί τῶν συγκεντρωμένων καπετάνιων καί ληστῶν στό Ραδοβίτσι. Δέν εἶναι γνωστός ὁ ἀριθμός τῶν συναθροισμένων ἐνόπλων στό στάδιο αὐτό, οὔτε εἶναι εὐκόλο νά ὑπολογισθῆ, ἐπειδή ὁ ἀριθμός τους ἦταν ρευστός. Οἱ ἐλληνικές ἀρχές, προξενικές, πολιτικές καί στρατιωτικές, ἀναφέρονται σέ συγκέντρωση τῶν «συμμοριῶν» τῶν Σκαλτσογιανναίων, Γκόληδων, Κοτσιφαίων, Τσιγαριδάκη, Κατσικογιάννη καί Ντερέκα. Ἐπρόκειτο γιά τόν Δημήτριο Σκαλτσογιάννη καί τούς συγγενεῖς του· τόν Γκόλια καί τόν Κώστα Ἀγγέλη· τόν Δημήτριο Τσιγαρίδα ἢ Τσιγαριδάκη· τούς Κοτσιφαίους ἢ Κοσσυβάκηδες, δηλ. τόν Ἀνδρέα καί τόν Γιάννη Κοσσυβάκη·

τόν Καραγιάννη Κοτσίλα καί τούς ἀδερφούς του, τόν Γεώργιο Κατσικογιάννη καί τόν Κώστα Ντερέκα. Ὡς τίς ἀρχές Ἰανουαρίου τοῦ 1854, οἱ καπετάνιοι καί οἱ ληστές στό Ραδοβίτσι εἶχαν σχηματίσει ἑνιαῖο σῶμα, τό ὁποῖο ἀναφέρεται μάλιστα ὅτι διέθετε καί σημαία, πού εἶχε σταλῆ ἀπό τόν Καρβασαρά⁴⁶.

Οἱ ἐξελίξεις στό Ραδοβίτσι ὑπῆρξαν αἰτία γιά νά συναντηθοῦν ὁ Φράσαρης καί ὁ διοικητής τοῦ 9ου τάγματος τῆς ὀροφυλακῆς ταγματάρχης Δημήτριος Σκυλοδήμος⁴⁷. Ὁ Φράσαρης παραπονέθηκε ὅτι ὁ ἀδελφός τοῦ Σκυλοδήμου, πού ἦταν δήμαρχος Θυάμου, ὑποστήριζε καί ὑπέθαλπε τούς καπετάνιους καί τούς ληστές πού εἶχαν συγκεντρωθῆ στό Ραδοβίτσι καί προκαλοῦσαν τήν ἐξουσία. Ἔθιξε ἐπίσης τό ζήτημα τῶν οἰκογενειῶν τῶν καπετάνιων πού εἶχαν καταφύγει στό Ἑλληνικό καί διέμεναν στά μεθόρια, ἀπό ὅπου παρεῖχαν διάφορες διευκολύνσεις στους καπετάνιους. Ὁ Σκυλοδήμος ἀντέκρουσε τίς κατηγορίες καί εἶπε στόν δερβέναγα «νά μήν πιστεύῃ τά κατά τοῦ ἀδελφοῦ μου, διότι καί ἡμεῖς ἔχομεν τούς ἐναντίον μας. Διότι ἂν πρέπει νά πιστεύωμεν εἰς ὅ,τι μᾶς λέγουν, τότε λέγω καί ἐγώ πρὸς αὐτόν, ὅ,τι μοῦ εἶπον διά τά γενόμενα παρά τοῦ Σκαλτσογιάννη καί Κατσικογιάννη, ὅτι εἶναι ὑποκινήσεις ἰδικαί του διά νά δείξῃ ἀναγκαίαν τήν διαμονήν του ἐνταῦθα, ὑποπτευόμενος μήπως τόν διατάξουν νά ἐκστρατεύσῃ κατά τῶν Ρώσων, τοῦ ἐπρόσθεσα συνάμα ὅτι ἀρχίζω σχεδόν νά πείθομαι εἰς τά ἀδόμενα, ἐπειδή δέν λαμβάνει μέτρα δραστήρια πρὸς καταδίωξιν καί ἐξαφάνισιν τῶν ληστῶν, ἀφοῦ ἡ κυβέρνησίς του δίδει πρὸς αὐτόν 2300 μισθούς καί αὐτός δέν ἔχει οὐδέ πεντακοσίους ὑπομισθίους καί αὐτούς τούς ἐτοποθέτησε εἰς τά χωριά διά νά καταμαστίζωσι τόν λαόν ἀντί νά σχηματίσῃ ἀποσπάσματα πρὸς καταδίωξιν τῶν ληστῶν»⁴⁸. Ὁ Φράσαρης καί ὁ Σκυλοδήμος «ἐσυγχίσθησαν», ὅπως ἀναφέρεται, καί ἡ συνάντησή τους δέν κατέληξε σέ καμιά συμφωνία⁴⁹, παρά μόνο ἐπιβεβαίωσε τήν ἀμοιβαία καχυποψία. Πολύ πιθανό, ἀλήθευαν τόσο οἱ κατηγορίες τοῦ Φράσαρη κατά τῶν τοπικῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν ὅσο καί τά «ἀδόμενα»

προκρίτου τοῦ Βελεντζικοῦ τοῦ Χρ. Κωστάκη, ὁ ὁποῖος, ὅταν κλήθηκε ἀπό τούς κατοίκους τοῦ πεδινοῦ χωριοῦ Δημαριό νά καταφύγει ἐκεῖ καί νά τεθῆ ὑπό τήν προστασία τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ἀπάντησε ὅτι ὡς τότε «ἦτο μέ τήν Τουρκία, ἀλλ' ἤδη θά δουλεύση τό ἔθνος του»⁵².

Εἶχαν ἀρχίσει ἐν τῷ μεταξύ οἱ συνεννοήσεις τῶν συγκεντρωμένων στό Ραδοβίτσι μέ Ἕλληνες ἀξιωματικούς στόν Βάλτο, ὅπως τούς ἀνθυπολοχαγούς τῆς ὀροφυλακῆς (τοῦ 9ου τάγματος) Σπύρο Γ. Καραϊσκάκη καί Δημήτριο Θ. Γρίβα καί ἄλλους. Ὄταν πληροφορήθηκε τίς ἐπαφές αὐτές ὁ Φράσαρης, ἔσπευσε νά ἐπιστήσει τήν προσοχή τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν Βάλτου. Στίς 13 Ἰανουαρίου ἀναφέρθηκε συγκεκριμένα σέ ἐπιστολή τοῦ Καραϊσκάκη, τήν ὁποία εἶχε δεῖ «ὀφθαλμοφανῶς», πρὸς τούς καπετάνιους Σκαλτσογιάννη, Καραγιάννη Κοτσίλα, Τσιγαρίδα, Κατσικογιάννη καί Ντερέκα, ὅπου ἔγραφε νά «ἀνταμώσωσι ὅλα τά μπουλούκια στό Ραδοβύζι», καί ὅτι θά πήγαινε καί ὁ ἴδιος μέ 200-300 ἄνδρες ἐκεῖ σέ δέκα μέρες⁵³. Τίς ἴδιες μέρες ἀναφέρονται συγκεντρωμένοι στό Ραδοβίτσι 300 περίπου, «Ὀθωμανοί τε καί Ἕλληνες ὑπήκοοι», μέ σημαῖες⁵⁴. Στίς 15 Ἰανουαρίου στή μονή τῆς Θεοτόκου τοῦ Ραδοβιτισίου κοντά στό χωριό Μπότση, οἱ συναθροισμένοι ἔνοπλοι, 450 ὅπως ὑπολογίζονταν, ἄκουσαν ἐπαναστατικό κήρυγμα ἀπό τούς ἀρχηγούς καί ὀρκίστηκαν νά διώξουν τούς Τούρκους ἀπό τήν πατρική γῆ. Κατόπιν οἱ πρόκριτοι καί οἱ καπετάνιοι ὑπέγραψαν προκήρυξη, ὅπου δήλωναν ὅτι, «βεβαρημένοι ἀπό τάς καταπιέσεις καί τούς ὑπερόγκους φόρους, πρὸς δέ καί τάς ἀτιμώσεις τῶν παρθένων μας ἀπό ἀγρίους καί ἀνεπιδέκτους διορθώσεως κατακτητάς Ὀσμανλίδας, ἐπαναλαμβάνομεν τόν κοινόν ἀγῶνα τοῦ 1821». Ὑπέγραφαν «οἱ Πρόκριτοι Ραδοβυζίου»⁵⁵.

Ἡ ἐξέγερση στό Ραδοβίτσι γρήγορα ἐξαπλώθηκε στά χωριά τοῦ Σουλίου, στή Θεσπρωτία καί σέ ἄλλες περιοχές τῆς Ἠπείρου, καθώς καί στά Ἄγραφα, στήν ἀνατολική Θεσσαλία καί τή Μαγνησία καί στίς ἀρχές τῆς ἀνοίξεως στή Χαλκιδική. Στήν ἐπαναστατημένη Ἠπειρο ἔσπευσαν